

6 september: Nationale Nachtvliedernacht

Tekst:
Ties Huigens
De Vlinderstichting

In 2005 is de Nationale Nachtvliedernacht, die jaarlijks door De Vlinderstichting en de Werkgroep Vlinderfaunistiek wordt georganiseerd, overgewaaid uit Groot-Brittannië. Op 6 september van dit jaar zullen voor de negende keer door het hele land weer nachtvlieders worden geteld. Het doel is niet alleen om een beeld te krijgen van de nachtvlieders, maar vooral ook om een breed publiek kennis te laten maken met deze bijzondere dieren. Volgend jaar gaan we de Nationale Nachtvliedernacht wellicht tegelijkertijd organiseren met de Europese Nachtvliedernachten.

Het is natuurlijk hopen op goed 'nachtvliedersweer', dat wil zeggen warm, windstil en droog. Dan vliegen er 's avonds en 's nachts veel vlieders en zien we de rijkdom aan soorten, vormen en kleuren het best. In 2010 werden op 9 juli, een warme dag (met meer dan 20 graden midden in de nacht), maar liefst 709 soorten gezien (tabel 1). Dat is op één dag al bijna een derde van de ruim 2300 soorten die er in Nederland voorkomen! Meestal was het goed weer tijdens de Nationale Nachtvliedernacht en kwamen er veel mensen kijken. Alleen in 2009 en 2012 was het vrij koud, winderig en soms behoorlijk nat. Veel excursies werden toen voortijdig afgebroken. Opvallend is dat het aantal locaties waar rondom de Nationale Nachtvliedernacht naar

De eerste nachtvliedernacht in 2005, locatie Planken Wambuis.

Kars Velling

Maarten Posthumus

In 2011 werden in de Lutte zestig eiken-orvlieders gezien.

jaar	datum	aantal locaties	aantal soorten	meeste exemplaren
2005	1 juli	98	311	huismoeder
2006	23 september	138	235	taxusspikkelspanner
2007	7 september	65	160	huismoeder
2008	29 augustus	100	180	huismoeder
2009	28 augustus	100	336	zwarte c-uil
2010	9 juli	330	709	huismoeder
2011	2 september	316	526	zwarte c-uil
2012	22 juni	278	504	bruine snuituil*

* De phegeavlieders werden dat weekend weliswaar meer gezien, maar dat was overdag.

nachtvlieders wordt gekeken, de laatste jaren flink is gestegen (tabel 1). Met goed weer is de kans natuurlijk groter dat er naast algemene ook zeldzame soorten worden gezien. Tijdens de laatste nachtvliedernacht met mooi weer in september - in 2011 - werd op een aantal plekken de donkergroene korstmossuil (*Cryphia algae*) gezien. In de Lutte zaten toen ook zestig eiken-orvlieders (*Cymatophorina diluta*) op het laken en in de Meinweg werd de zeer zeldzame kastanjebruine uil (*Xestia castanea*) gezien. Het aantal soorten en exemplaren dat wordt gezien hangt natuurlijk niet alleen van het weer af, maar ook van het aantal locaties waar wordt gekeken, hoe lang er wordt gekeken, hoe er wordt gekeken, het aantal mensen dat kijkt en, niet te vergeten, de tijd van het jaar.

Bob van de Dijk

Willem Dornhof

De vierkantvlekuil is waarschijnlijk te zien in de Nachtvliedernacht.

Eikenprocessierupsvlinder.

Tijd van het jaar

De Nationale Nachtvliedernachten zijn soms eind juni/begin juli, en soms eind augustus/begin september gehouden om een beeld te krijgen van een breed spectrum aan soorten. Eerder in de zomer vliegen deels andere soorten dan later in de zomer. Soorten waarvan we begin september 2013 waarschijnlijk weer veel exemplaren zullen zien, zijn de huismoeder (*Noctua pronuba*), zwarte c-uil (*Xestia c-nigrum*), bruine snuituil (*Hypena proboscidalis*), gamma-uil (*Autographa gamma*), vierkantvlekuil (*Xestia xanthographa*), appeltak (*Campaea margaritaria*) en de paardenkastanje-mineermot (*Cameraria ohridella*). Het zal ook spannend zijn of de opmars van de eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) te zien is. Twee jaar geleden zat deze soort al in de top 10 van de meeste exemplaren.

Het voordeel van een nacht in september is dat het vroeger donker is dan in juni/juli. Daardoor kunnen bezoekers met jonge kinderen ook deelnemen. Het nadeel is dat de kans op goed weer wat kleiner is. Naast onze Nationale Nachtvliedernacht worden er sinds 2004 ook jaarlijks Europese nachtvliedernachten gehouden. Die zijn volgend jaar van 17 t/m 21 juli. We overwegen onze Nationale Nachtvliedernacht volgend jaar gelijk te laten vallen met de Europese Nachtvliedernachten.

Stroop

Nachtvlieders worden niet alleen aangetrokken door licht. Naast het lokken van vlinders met een lamp en laken of een lichtval, kunnen ze ook worden gelokt door een zoet mengsel van stroop en alcohol (ook wel 'smeer' genoemd) dat op bomen wordt gesmeerd. Dit wordt met name gedaan in de winter, het vroege voorjaar en het najaar als er voor vlinders minder nectar in bloemen te vinden is. Voorbeelden van nachtvliedersoorten die in september met smeer worden gelokt, zijn huismoeder, vierkantvlekuil, de piramidevlinders en verschillende soorten weeskinderen. Voor een recept zie www.nachtvliedernacht.nl.

Macro's en micro's

Opvallend is dat de grens tussen de aantallen soor-

ten macro's en micro's die tijdens de Nationale Nachtvliedernacht worden waargenomen, langzaam lijkt te vervagen. Waar in 2009 slechts 97 (28%) van de in totaal 336 waargenomen soorten micro's waren, waren dat 198 (40%) van de 506 soorten in 2012. De Engelstalige veldgids over micro's van Sterling, Parsons en Lewington, die in 2012 is verschenen, en websites als www.microlepidoptera.nl zullen er in de nabije toekomst mede voor zorgen dat meer en meer mensen bedreven raken in het herkennen van micro's. Het onderscheid tussen macro's en micro's heeft trouwens vooral een pragmatische en historische achtergrond. Recent DNA-onderzoek heeft aangetoond dat er geen duidelijke grens tussen deze twee groepen te trekken is. Ze staan kriskras door elkaar heen in de stamboom van de vlinders (orde Lepidoptera) die op basis van dat DNA-onderzoek is gemaakt. Dagvlinders en de familie van de houtboorders (Cossidae), die beide traditioneel tot de macro's worden gerekend, staan op basis van hun DNA bijvoorbeeld tussen families van de micro's, en niet tussen families van de macro's. Meer over dit onderzoek en de indeling van macro's en micro's is te lezen in het nieuwe boekje 'Nachtvlieders belicht' (zie blz 30).

Doe mee

Een overzicht van alle excursiepunten waar tijdens de Nationale Nachtvliedernacht nachtvlieders worden gelokt met licht en smeer, is te vinden op de website www.nachtvliedernacht.nl. Uw eigen excursie kunt u daar ook aanmelden. We hopen op een geslaagd evenement met veel nachtvlieders!

Nachtvliedereestafette

Naast de Nationale Nachtvliedernacht is er dit jaar een ander evenement waarbij veel mensen in aanraking kunnen komen met nachtvlieders: de Nachtvliedereestafette. In samenwerking met De Vlinderstichting en de Stichting Natuurkampeertreinen trekt 'nachtvliedertroubadour' Kees Boele nog tot half augustus door het hele land langs natuurkampeertreinen waar hij 's avonds een enthousiaste lezing en een excursie met lamp en laken verzorgt. Ook leuk voor kinderen! Voor meer informatie zie <http://www.natuurkampeertreinen.nl/data-nachtvliedereestafette-2013/>. De data en plaatsen vindt u op blz. 29. Deze estafette wordt mede gefinancierd door het Prins Bernhard Cultuurfonds.